

Åsa Borgström

Unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning

– erfarenheter av självpresentationer på internet

Young women with intellectual disability: Experiences of self-presentations on the Internet

Recent research emphasizes how important it is for young people with intellectual disability to explore and express different social identities. A gender-neutral approach is still relatively common in social science, and there is a lack of studies on young women with intellectual disability and identity formation in digital arenas. Thus, the overall aim is to study young women with intellectual disability and their experiences of presentation of the self on the Internet, more specifically, how the Internet and social media generate conditions for alternative identity constructions and the way these are manifested.

This study is based on interviews with young women with intellectual disability (n=17) aged 16–21. The interviews with the participants were carried out during 2017 and 2018 in various forms: individual interviews, pair-interviews and focus groups. The analysis was inspired by interpretative phenomenological analyses (IPA) and indicated four themes: being yourself; being cautious and avoiding showing your body; fake identity and beautifying; and when the image does not match.

The results were interpreted in a framework of interactionism and highlighted negotiations at different levels and in various areas. The most salient were negotiations about risk and opportunity, arenas online and offline, and normality and deviance. The results indicated that young women with intellectual disability appear to be in a field of tension between risk and opportunity. The Internet seems to offer them the opportunity to explore different identity expressions, though it can also be compared to a *minefield* in which they need to navigate between the risks. This leads to caution, which is relevant but can be experienced as inhibiting, and places great demands on those around them: parents and professionals. One way to approach this phenomenon is *dialectic participation* and *positive risk taking*.

Åsa Borgström är doktorand i socialt arbete vid Göteborgs universitet.

Kontakt: asa.borgstrom@socwork.gu.se

Inledning

Internet är en självklar del av livet för de flesta barn och unga. Dessutom har coronapandemin gjort att användningen av digitala kommunikationskanaler har ökat. En nyutkommen rapport från Statens medieråd visar att den dagliga mobilanvändningen bland barn och unga i Sverige är näst intill hundra procentig (från och med 11 års ålder). Emellertid finns vissa könsskillnader. Flickor spenderar genomgående mer tid på mobilen än vad pojkar gör. De använder mer sociala medier och lägger fler timmar per dag på dessa (Andersson 2021). Könsskillnaderna avspeglas även avseende risker på nätet. Pojkar upplever i högre utsträckning hot och mobbning, medan flickor å andra sidan oftare blir tillfrågade om att lägga ut nakenbilder (Statens medieråd 2019b). Senare undersökningar visar att det finns ett samband mellan unga som använder sociala medier mer än tre timmar per dag och en större utsatthet för elakheter, mobbning och hot, att någon bett om nakenbilder eller att någon försökt att pressa dem till sexuella handlingar. Det är återkommande att flickor är mer sårbara än pojkar (särskilt avseende sexuella anspelningar). Utsattheten är dessutom högre bland unga med psykiska funktionsnedsättningar och flickor med psykiska funktionsnedsättningar förefaller vara den mest sårbara gruppen (Andersson 2021).

För personer med intellektuell funktionsnedsättning finns det två olika typer av risker relaterade till internet: risken att inte bli inkluderad i det digitala samhället (Johansson 2018) och risken att bli utsatt på nätet. Studier visar att tillgången till internetutrustning är lägre bland unga med intellektuell funktionsnedsättning jämfört med jämnåriga (förutom vad gäller surfplattor). Det inkluderar även aktiviteter på internet (undantaget att spela spel) (Alfredsson Ågren, Kjellberg & Hemmingsson 2019). Vidare finns en distinktion i synen på risk mellan unga med intellektuell funktionsnedsättning och personal (Löfgren-Mårtenson 2008). Här kan omgivningens negativa attityder vara en försvårande omständighet och utgöra hinder för personer med intellektuell funktionsnedsättning att interagera med andra på nätet. Frågor om säkerhet, risk och skydd kan utgöra barriärer för att få tillträde till internet (Chadwick, Wesson, & Fullwood 2013).

I litteraturen talas det ibland om en *dubbel utsatthet* (Torgny & Thanner 2008), vilket syftar på våld och övergrepp mot kvinnor med funktionsnedsättning (Grände 2019; Torgny & Thanner 2008). Så hur ser det ut för unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning på nätet? Unga med intellektuell funktionsnedsättning använder sociala medier i mindre utsträckning än jämnåriga. De presenterar sig mer sällan med bild samt uppger endast undantagsvis sitt riktiga namn och vilken skola de går på. Likväl är de mer än dubbelt så ofta utsatta för elakheter och mobbning. I likhet med unga generellt är sårbarheten större bland flickor. Ytterligare en försvårande omständighet är att unga med intellektuell funktionsnedsättning verkar vara mindre benägna att prata med vuxna om vad som händer på internet (Statens medie-

råd 2019a). Det finns även skillnader i riskfyllt beteende jämfört med unga generellt. Det kan handla om en överdriven användning av mobiltelefoner, med större risk för beroende. Därtill finns en högre grad av intra- och interpersonella konflikter. I det här sammanhanget innebär dessa konflikter negativa konsekvenser för personen själv och andra på grund av svårigheter att minska, pausa eller sluta använda informations- och kommunikationsteknik (IKT). Det innefattar även lögnar för att dölja omfattningen av deltagandet i den här typen av aktiviteter (Jenaro m.fl. 2017). I nuläget saknas emellertid kunskap om unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning och deras erfarenheter av internet.

Intellektuell funktionsnedsättning och identitetsskapande

Synen på personer med intellektuell funktionsnedsättning har varierat över tid. Likväl går det att urskilja fem olika synsätt: personer med intellektuell funktionsnedsättning som en "subhuman varelse", "psykiskt sjuk människa", "tycka-synd-ommodellen", "någon som kan utvecklas" och "någon som har rätt att vara som hen är" (Söder 2019 ss. 186–187). Historiskt finns ett stigma kopplat till identiteten som funktionsnedsatt. Många personer med intellektuell funktionsnedsättning upplever stigmat med den sociala identiteten i interaktion med andra och den upplevelsen kan vara känslomässigt smärtsam (Beart, Hardy, & Buchan 2005). Vidare kan erfarenheter, perspektiv och identitetskonstruktioner skilja sig åt mellan olika grupper. Ofta utmanas det icke-traditionella och individualiserade perspektivet av det institutionella perspektivet (Midjo & Ellingsen Aune 2016) och det finns ett spänningsfält mellan individuell frihet och konformitet (Ineland, Molin & Sauer 2015). Midjo och Ellingsen Aune (2016) betonar att om unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning ska utveckla egna resurser som del av vuxenblivandet, måste det finnas möjlighet att utforska och uttrycka möjliga sociala identiteter. Detta resonemang återkommer i andra studier som betonar att multidimensionella identifikationer och självförväntningar kan ge utrymme för flera tillhörigheter och identifikationer (Molin 2014; Molin & Gustavsson 2009).

Inom området unga med intellektuell funktionsnedsättning och vuxenblivande efterfrågas studier som fokuserar på genus (Midjo & Ellingsen Aune 2016). En nyligen genomförd studie visar att en heteronormativ förväntan kan marginalisera och framställa queerpå personer med funktionsnedsättning som svårförståeliga. Följaktligen efterfrågas forskning som uppmärksammar intersektionen mellan genus, sexualitet, funktionsnedsättning, ras, klass och global positionering och som förmedlar hur vuxenlivet och i synnerhet motståndet till vuxenlivet kan se ut (Slater, Ágústsdóttir & Haraldsdóttir 2018).

Unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning och identitetsskapande på internet

Att personer med intellektuell funktionsnedsättning upplevs som mer utsatta än genomsnittet gör att risker ofta betonas, men internet kan även inbegripa möjligheter. Till exempel kan sociala plattformar erbjuda tillfällen för personer med intellektuell funktionsnedsättning att utöka umgängeskretsen och hålla regelbunden kontakt med andra. Dessa plattformar inbegriper även en möjlighet att dela tankar och åsikter i en miljö som personerna har mer kontroll över (Holmes & O'Loughlin 2012). Studier visar att unga med intellektuell funktionsnedsättning vill vara som "alla andra". De vill inte kategorisera sig själva som tillhörande "gruppen intellektuellt funktionsnedsatta" (Löfgren-Mårtenson 2008 s. 129). I stället vill de komma bort från den stigmatisering som är associerad med funktionsnedsättningen. En strategi är att presentera sig utan att nämna funktionsnedsättningen och i stället framhålla ålder, intressen och syfte med att använda internet (Löfgren-Mårtenson 2008). Att utelämna detaljer om funktionsnedsättningen kan leda till en ökad möjlighet att omformulera identiteten och fungera stärkande (Bowker & Tuffin 2002). Ett exempel på detta är hur personliga hemsidor kan möjliggöra för personer med Downs syndrom att uttrycka multipla identiteter, det vill säga identiteter som både liknar varandra och skiljer sig åt jämfört med andra personer med samma diagnos (Seale 2001). Ett annat exempel är hur dataspel kan erbjuda utrymme för pojkar med intellektuell funktionsnedsättning att utveckla självständighet men även frihet och möjligheter utanför den identitet som är kopplad till funktionsnedsättningen (Charnock & Standen 2013). Vidare visar studier att personer med intellektuell funktionsnedsättning själva erbjuder socialt kapital på nätet, samtidigt som de använder, utvecklar och upprätthåller detsamma. Personernas agens och multipla sociala identiteter på nätet är tydliga. Detta utmanar föreställningen om beroende och frånvaro av agens och bekräftar fördelarna med att vara på nätet (Chadwick & Fullwood 2018).

Likväl finns vissa svårigheter i sammanhanget som är värda att lyfta. En utmaning kan vara att kommunicera på ett tillräckligt djup för att få respons från andra på nätet (McClimens & Gordon 2008). Ett annat dilemma handlar om att ju aktivare du är tillsammans med andra, desto större risk är det att du får uppleva baksidorna med internet. Molin, Sorbring och Löfgren-Mårtenson (2017) beskriver detta utifrån kategorierna "den inre kretsen", "konsumenterna" och "de utåtriktade". Ungdomar som kategoriseras som "den inre kretsen" interagerar huvudsakligen med personer i sin omedelbara närhet (den egna gruppen). "Konsumenterna" utnyttjar internet mest för att konsumera innehåll, till exempel titta på olika videoklipp. "De utåtriktade" däremot deltar inte bara som andra utan även med andra på internet. I gengäld gör det att de är mer utsatta för nätmobbning, trakasserier och hot (samtidigt som de får uppskattning och hög status i den egna gruppen).

Intellektuell funktionsnedsättning och identitetsskapande på internet är ett relativt utforskat område. Det råder brist på kunskap om och hur personer med intellektuell funktionsnedsättning döljer funktionshinderidentiteten och vilken effekt detta kan ha på vänskapsbildning (Chadwick, Fullwood & Wesson 2013). Därtill behöver resiliens, självständighet och självbestämmande utforskas närmare (Chadwick & Fullwood 2018) och det efterlyses studier som involverar unga med intellektuell funktionsnedsättning (Borgström, Daneback & Molin 2019). Slutligen kan konstateras att det saknas forskning som lyfter fram unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning och deras erfarenheter av identitetsskapande aktiviteter på internet.

Teoretiska utgångspunkter

Studien baseras på Goffmans dramaturgiska perspektiv på social interaktion samt ett interaktionistiskt perspektiv relaterat till social interaktion på internet (Goffman 1956; Persson 2020). Det dramaturgiska perspektivet förutsätter att vi delar sociala situationer med andra (om inte fysiskt så i tanken). Dessutom antas att vi saknar tillförlitlig kunskap om dem vi delar sociala situationer med, men att vi trots det oftast väljer att lita på dem (Persson 2020). Begreppet interaktion kan definieras som all interaktion mellan individer i varandras närvaro (Goffman 1956). I och med digitaliseringen samt att sociala aktiviteter på och utanför nätet blir alltmer sammanvävda behöver också definitionen av begreppet interaktion omvärderas. Numera krävs inte omedelbar fysisk närvaro för interaktion, utan interaktion är lika mycket ett digitalt fenomen. Att interagera används ofta för att beskriva samtida kommunikation online. Det erbjuder nya och användbara sätt att förstå hur våra "själv" skapas, inte bara utifrån identitet och personlighet, utan även utifrån texter kopplade till interaktivitet. Att individer inte bara är aktörer utan även medskapare av texter bidrar till att identiteter blir begripliga, igenkännliga och sammanhängande i ett socialt perspektiv (Cover 2016). I den här studien förstås texter som inlägg (bilder, filmer och texter) där intervjupersonerna kan mötas *ansikte-mot-ansikte*. *Ansikte* definieras i det här sammanhanget som det positiva sociala värdet en person antar för sig själv i andras ögon (Goffman 1967 se 2005).

Goffman använder teatermetaforer för att förstå social interaktion i olika sammanhang (Persson 2020). De unga kvinnornas självpresentationer kan förstås som en typ av *framträdanden*, den samlade aktiviteten hos en viss deltagare vid ett visst tillfälle som syftar till att påverka de andra deltagarna. I egenskap av agerande förutsätts de vara angelägna att upprätthålla intrycket av att de lever upp till de normer som gäller (Goffman 1956). I det här sammanhanget rör det sig om *framträdanden* på olika sociala plattformar på nätet, hur intervjupersonernas identitet uppstår och utvecklas i samspel med andra (Persson 2020) på plattformar som Facebook, Snapchat, Instagram och YouTube. Goffman (1956) menar att om en viss deltagare och dennes

framträdanden utgör den grundläggande referenspunkten, kan vi referera till dem som bidrar med de andra *framträdandena* som *publiken*, *observatörerna* eller de *medagerande*. Referenspunkten är unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning och deras självpresentationer medan *publiken*, *observatörerna* och *medagerande* varierar. Här uppstår ytterligare en dimension eftersom intervjupersonerna både behöver förhålla sig till en faktisk och en tilltänkt *publik*, bestående av mer eller mindre framträdande *observatörer* och *medagerande*. Studier visar att unga med intellektuell funktionsnedsättning förhåller sig till detta på olika sätt genom att på olika sätt vara mer eller mindre aktiva (Molin, Sorbring & Löfgren-Mårtenson 2017).

Goffman (1956) menar att det kan vara lämpligt att använda beteckningen *främre region* för att referera till den plats där *framträdanden* äger rum. Där uppvisas vissa sidor medan andra aspekter som kan skada det intryck som har skapats undertrycks. De sanningar som undertrycks i den *främre regionen* kan i stället komma fram i den *bakre regionen* (bakom kulisserna). I och med digitaliseringen har interaktionsordningen genomgått en radikal förändring och i senmoderna medier har uppvisningen av vad som sker i *bakre regionen* nästan blivit en regel (Persson 2020). Likväl finns en möjlighet att välja vilken bild eller video som ska publiceras, lägga på filter, redigera text och bild och på det sättet kontrollera *framträdandet* i *främre regionen*. Kanhända är det inte längre meningsfullt att tänka kring våra digitala erfarenheter och digitala själv i termer av att skilja på verklig i fysisk och kroppslig mening och virtuell i uppkopplad, kommunikativ, förmedlad och ibland anonym betydelse (Cover 2016). Internet förstås i denna artikel som något djupt integrerat i vårt vardagsliv, snarare än en rumslighet bortkopplad från livet i övrigt (Berg 2015). Ur ett dramaturgiskt perspektiv innebär det att gränsen mellan den *bakre* och *främre regionen* (Goffman 1956) blir flytande.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet är att studera unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning och deras erfarenheter av självpresentationer på internet. Mer specifikt fokuseras hur internet och sociala medier kan skapa förutsättningar för alternativa identitetskonstruktioner samt hur dessa manifesteras.

Syftet kan brytas ner i tre forskningsfrågor: Hur kan unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning och deras erfarenheter av självpresentationer på nätet förstås? Hur kan internet och sociala medier skapa förutsättningar för alternativa identitetskonstruktioner hos unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning? Hur tar dessa sig uttryck?

Metod

Analysen av materialet är inspirerad av en tolkande fenomenologisk analys (interpretative phenomenological analyses – IPA). I korthet innebär analysformen att i detalj utforska personlig mening och erfarenhet och på det sättet undersöka hur intervjupersonerna förstår sin personliga och sociala värld, närmare bestämt vilken mening särskilda erfarenheter, händelser och tillstånd kan ha för intervjupersonerna (Smith & Osborn 2015). I det här sammanhanget rör det sig om vilken mening erfarenheter av självpresentationer och identitetsskapande på nätet kan ha för intervjupersonerna.

Studien utgår från intervjuer med unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning och ingår i ett avhandlingsprojekt där unga män och kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning intervjuats om självpresentationer, relationer, möjligheter och risker samt identitetsskapande online och offline. Artikeln tar avstamp i intervjuerna med de unga kvinnorna: nio individuella intervjuer, två parintervjuer (inklusive pilotintervju) samt en fokusgrupp (tjejgrupp) med fyra intervjupersoner som träffades fyra gånger (exklusive pilotintervju). Deltagandet i tjejgruppen varierade från att medverka vid alla fyra tillfällen till att endast medverka vid ett tillfälle. Olika personer deltog i intervjuerna (individuella och parintervjuer) och i tjejgruppen. Intervjuerna genomfördes under 2017 och 2018 och intervjupersonerna ($n = 17$) var mellan 16 och 21 år (medelålder 18 år).

Intervjupersonerna informerades om syftet med studien, hur den skulle genomföras och att deltagandet var frivilligt. Ansvariga lärare informerade föräldrar till intervjupersoner under 18 år. Vid intervjun erbjöds både muntlig och skriftlig information om studien (på ett tillgängligt språk) och informerat samtycke samlades in. Intervjupersonerna rekryterades från tre olika gymnasiesärskolor i västra Sverige och de läste på olika nationella program: hälsa, vård och omsorg, skog, mark och djur, hantverk och produktion samt administration, handel och varuhantering.

Initialt kontaktade jag lärare och rektorer för olika gymnasiesärskolor där studien presenterades. Nästa steg var att jag kontaktade lärare (nyckelpersoner) via mejl och telefon. De i sin tur informerade eleverna om studien. Därefter presenterade jag studien för eleverna i deras klassrum (när tillfälle gavs). Elever som ville delta i studien meddelade sin lärare som i sin tur samlade in namn på intresserade. Intervjuerna genomfördes av mig på intervjupersonernas skolor. Genomsnittstiden för de individuella intervjuerna och parintervjuerna var 52 minuter, medan den genomsnittliga tiden för tjejgruppen var 41 minuter. Alla intervjuer hade en kort paus i mitten. Tolkande fenomenologisk analys kräver flexibla instrument för datainsamling (Smith & Osborn 2015). I studien användes både semistrukturerade intervjuer (enskilt och i par) och fokusgrupper (gruppintervjuer) (Morgan 1998) som gick under benämningen tjejgrupp. Oavsett intervjuform utgick jag från en och samma intervjuguide med tillhörande teman och intervjufrågor. Den här artikeln fokuserar två teman i

intervjuguiden: självpresentationer och identitet: online och offline. Alla intervjupersoner i studien tillfrågades om intervjun kunde spelas in och samtliga godkände detta. Samtliga intervjuer i studien skrevs ut ordagrant.

Som stöd i analysprocessen har Smith, Flowers och Larkin (2009) formulerat sex steg för tolkande fenomenologisk analys: att läsa och läsa om, initiala anteckningar, utveckla centrala teman, söka efter samband mellan dessa teman, flytta till nästa fall och söka efter mönster mellan fall. För att samla ihop och organisera intervjuutskrifterna samt för att göra en första sortering användes dataprogrammet NVivo 12 Pro. Materialet kodades och det skapades två noder: självpresentationer och identitet: online och offline. Inledningsvis genomfördes läsning och omläsning av materialet (steg 1). Understrykningar och anteckningar gjordes för att försöka förstå vad som var viktigt i intervjupersonernas levda erfarenhet. Efter detta fullföljdes de resterande fem stegen för tolkande fenomenologisk analys. Likt andra kvalitativa metoder är utgångspunkten för nämnda analys att tolka innehållet och komplexiteten av den mening som tillskrivs erfarenheterna snarare än att mäta hur ofta de förekommer (Smith & Osborn 2015). Slutligen utkristalliserade sig fyra centrala teman: "vara sig själv", "vara försiktig och undvika visa kroppen", "i andras ögon: om låtsasidentitet och att försköna" och "när bilden inte stämmer överens". Dessa teman lades in som undernoder till självpresentationer och identitet: online och offline i NVivo. Därefter kunde citat för respektive tema urskiljas och plockas ut. Följande analys kan förstås som en slags erfarenhetsnära (Gustavsson 2004) eller kulturnära (Hammersley & Atkinson 2019) tolkning. Med kulturnära tolkning menas att begreppen kan härledas från deltagarna själva (Hammersley & Atkinson 2019). Det innebär att analysen i resultatdelen främst presenteras med stöd av citat från intervjupersonerna. För att komma så nära intervjupersonernas erfarenheter som möjligt återges citaten i största möjliga mån i dialogform. Först i diskussionen görs den huvudsakliga kopplingen mellan analys och existerande litteratur (Smith & Osborn 2015).

Regionala etikprövningsnämnden i Göteborg har granskat och godkänt projektet¹, och studien följer Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer avseende information, samtycke, användning av data och konfidentialitet (Vetenskapsrådet & Uppsala universitet 2021). Materialet har avidentifierats för att ge uppgifter om intervjupersonerna största möjliga konfidentialitet. Namn på skolor, lärare och elever är borttagna. För att skydda intervjupersonerna används pseudonymer i artikeln. Citaten är dessutom varsamt korrigerade för att minska igenkänning men även för att underlätta för läsaren.

1 Granskad och godkänd tilläggsansökan (Dnr T111-17) avseende redan godkänd ansökan (Dnr 048-15).

Resultat

Utifrån intervjupersonernas erfarenheter av självpresentationer och identitetsskapande på nätet går det att utskilja fyra huvudteman. Dessa teman kan tolkas på olika sätt och varje tolkning inbegriper alternativa tolkningar, vilket betyder att ingen tolkning är mer sann än den andra. Analysen syftar snarare på att förstå vilken mening erfarenheter/teman kan ha för intervjupersonerna.

Vara sig själv

Sophie (18 år) ger uttryck för en central del av resultatet: att våga vara sig själv i mötet med andra.

Intervjuare: Vad gör du på nätet som uttrycker vem du är?

Sophie: Jag tar oftast selfie mycket och filmar mycket och så [...] ibland har jag kort på när klipper mig och när jag har färgat håret ... och smink ... vad jag har för kläder, för jag har typ mer annorlunda kläder än vad andra har ... för jag har lite mera olika klädstilar, olika hårstilar ... det är lite mer olika på mig ... beroende på vad jag känner och är och så [...]

Intervjuare: Vad skulle du kalla din stil då?

Sophie: Jag vet inte riktigt.

Intervjuare: Nej, du har en egen stil.

Sophie: Ja, jag tycker att man ska våga vara sig själv. En del är inte såna som vågar vara sig själv. Dom tror att dom ska vara som alla andra hela tiden och ha samma kläder som andra och samma intressen som andra. Men jag har varit sån här att min trend är efter dom andra. För att jag känner att man ska våga vara sig själv från början. Sticka ut liksom [...] man ska inte vara andra.

Citatet synliggör erfarenheter av att förhålla sig till normen och kan tolkas som en förhandling om normalitet och avvikelse. Den förhandlingen återkommer mer eller mindre artikulerat i intervjupersonernas berättelser. Isabelle (17 år) intervjuades tillsammans med Amelia (17 år). De är både aktiva på sociala medier och har erfarenhet av att lägga upp bilder och filmer på YouTube och Instagram. Temat att "vara sig själv" återkommer i deras konversation.

Isabelle: Man måste tänka på att man kommer att få kritik [...] men man ska alltid va sig själv [...] sociala medier är en stor grej faktiskt. Ifall man ska börja med en sak ska man vara liksom säker på det. Annars ska man inte göra det. Det är mycket mobbning, hat, ja du vet. Så man ska veta att du kommer att få hat och du kommer få kritik. Men du ska alltid va dig själv och göra det du gillar ändå och skit i dom andra.

Amelia: Man måste ju också tänka på vad man lägger upp för inlägg på till exempel Instagram. Om man har många följare och vissa kanske man inte känner och så [...] så får man ju tänka vad man skriver och så ...

Dialogen ovan visar att det finns ett spänningsfält mellan att våga vara sig själv och anpassa sig till andra. Isabelle och Amelia ger intrycket av att kunna hantera negativ kritik på nätet. Likafullt väcker deras konversation frågor kring om det kan finnas en *dubbel utsatthet* för unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning på nätet.

Vara försiktig och undvika visa kroppen

Diana (18 år) intervjuades tillsammans med Olivia (20 år). Båda två betonar vikten av att vara försiktig när man presenterar sig på nätet.

Olivia: Alltså, jag är ganska försiktig med det jag lägger ut liksom [...] För jag vet hur det är i samhället [...] Jag har varit igenom det. Alltså, jag har blivit drabbad av det. Så nu är jag försiktig. Det är jag. Att visa och lägga ut. Vad jag skriver och säger och så.

Intervjuare: Är det för att du har varit med om någonting, eller är det för att det är någon som har pratat med dig om att du ska vara försiktig?

Olivia: Både ock.

Intervjuare: Vem är det som har pratat med dig?

Olivia: Mamma och skolan och så [...]

Diana: Jag ser det själv på internet och sociala medier. Att det är väldigt lätt att man kan ta en bild och lägga ut och skriva vad som helst där under. Det är där man får en inblick att man måste vara försiktigare [...] för man vet aldrig var det hamnar även om du har sådana som följer dig som du känner, eller inte känner.

Resonemanget ovan kan å ena sidan förstås som vanmakt inför strukturerna på internet där inlägg ständigt delas mellan kända och okända personer. Å andra sidan kan försiktigheten tolkas som ett uttryck för att ta makten över situationen och utöva någon slags motmakt. Detta tema återkommer i tjejgruppen där Nora (17 år) och Mia (17 år) beskriver hur negativa erfarenheter på nätet har påverkat dem och gjort dem försiktigare.

Nora: Alltså, det finns såna fegisar som inte vågar komma fram face-to-face. Utan så fort de är hemma eller nån annanstans ska den liksom bomba på via sociala medier. Det är ändå bra för att på sociala medier kan du ju i alla fall blockera eller aldrig svara dom [...] men face-to-face det är jobbigt för de följer efter dig och sen så blir det bara mer gäng och gäng.

Mia: Du kan inte gömma dig bakom en skärm typ.

Nora: Det går inte ... det här kan du inte blockera.

Mia: Ännu värre när det blir gäng ... när han tar in typ kompisar.

Nora: När han tar in typ hela gänget.

Intervjuare: Händer det här på skolan då eller?

Nora: Nej, nej men alltså ...

Mia: Nej, inte på skolan men ute på stan, fest typ sånt ... Usch, nej, det blir svårt!

Nora: Skit, vad jobbigt! Ja, vet inte, men jag vågar inte skriva med killar alls. Alltså jag är typ rädd för människor. Förlåt men jag är det alltså. Dom kan aldrig. Alltså, i dag, de är typ sjuka. De mår inte bra. De kan aldrig låta en tjej vara ifred. När man säger nej, jag vill inte vara med dig. Jag vill inte ha nåt med dig att göra. De fortsätter, det är fan jobbigt, jag vågar inte skriva med nån!

Det är tydligt att livet på och utanför nätet har blivit alltmer sammanflätat. Det som sker digitalt återspeglas i den fysiska vardagen (på stan och fester) och tvärtom. Det kan tolkas som att den *dubbla utsattheten* återkommer både på och utanför nätet. I avsnittet nedan följer ett samtal i tjejgruppen mellan Zoé (16 år), Nora (17 år) och Mia (17 år) som handlar om att lägga upp nakenbilder på nätet och vad som kan hända om du gör det.

Zoé: Jag tycker inte att man bör skicka nakna bilder till någon du inte känner.

Nora: Ja, det var det jag menade ...

Zoé: Och särskilt en kille som bara lurar dig [...] har bara skrivit namn och du har inte träffat honom och sen så frågar han om nakna bilder och sånt. Det har hänt mig, ska jag erkänna. Att jag känner inte ens killen och han frågar om nakna bilder. Så säger man nej, men vissa har svårt och säga nej. Vissa typ gör det för att få uppmärksamhet och det tycker jag inte är bra.

Intervjuare: Ni sa att det inte är ok att skicka nakenbilder till såna man inte känner, men såna man känner då, är det ok att skicka då?

Zoé: Nej, det är inte ok.

Nora: Alltså, om man känner någon så skulle jag hellre vilja att den ser mig live, naken, än att skicka bilder. För även om man känner den så vet man inte vad den kan göra ...

Zoé: Ja, det är sant.

Mia: Ni kan bli ovänner, det kan hända någonting [...] kanske han skickar vidare till andra ...

Samtalet ovan kan förstås som att det är viktigt med integritet och att undvika visa kroppen. Genom att ta avstånd från andras beteende tar Zoé avstånd från fenomenet

att skicka nakenbilder och hon får medhåll av övriga deltagare i gruppen. Frågan är om de skulle resonerat annorlunda vid en enskild intervju. I de individuella intervjuerna var det lättare för intervjupersonerna att dela med sig av liknande upplevelser. Ett exempel är Sophie (18 år) som illustrerar hur hon "lagt ut lite för mycket" på nätet.

Sophie: Ja, det kan vara att jag kanske har lagt ut lite för mycket eller så. Kan vara för att dom tycker lite annorlunda för att jag har ett ärr så [...]

Intervjuare: Hur tänkte du då, när du la ut det?

Sophie: Nej, jag tänkte bara att man ska inte behöva vara rädd för att vara annorlunda [...]

Intervjuare: Vad kände du då när de sa ...?

Sophie: Då gör jag inte det längre ...

Citatet ovan visar hur andras reaktioner kan göra att unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning blir försiktiga och undviker att lägga ut bilder på kroppen. Sophie upprepar begreppet "annorlunda" och precis som i hennes tidigare citat återkommer uttryck som handlar om att förhålla sig till normen.

I andras ögon – om låtsasidentitet och att försköna

Hur andra ser på dig är ett återkommande tema i intervjupersonernas berättelser. Ofta utgör andras blick en mer eller mindre kritisk *publik*. Nedan beskriver Hanna (16 år) hur hon upplever att framför allt killar ser på henne på nätet.

Hanna: En snygg tjej som jag kan leka och festa med ... jag kan göra vad som helst med tjejen ... jag kan lämna den ... jag kan ligga med den och softa och liksom ... hejdå ... ciao.

I Hannas fall är det killarna som är *publik* och det kan tolkas som att de ser henne som ett objekt (som de kan leka och festa med). Objektivisering av unga kvinnor lyfts fram i olika sammanhang, medan objektivisering av unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning är en mindre uppmärksam fråga. Oavsett hur *publiken* ser ut är det märkbart att andras blick har betydelse. Amelia (17 år) och Isabelle (17 år) syftar på en könsneutral *publik* när de beskriver hur de förhåller sig till hatkommentarer på internet.

Amelia: Ja, jag har ju många följare på Instagram och jag har ju såna som jag, inte jag känner och så ... både ock. Så har det kommit massa såna hatkommentarer. Åh vad ful du är, typ, massa såna ... [...] och sen privat ... såna meddelanden på Instagram ...

Isabelle: Men de är avundsjuka.

Amelia: Ja, mycket kommentarer. Hur jag ser ut. Och mycket ... dom leker sminkproffs men dom är inga sminkproffs [...] Men man märker ju hur dom verkar vara avundsjuka [...] När man skriver sånt liksom och så ska de styra och ställa hur man ska se ut liksom [...] Jag tänker att jag skiter i dom, jag får fan se ut hur fan jag vill, liksom ...

Hatkommentarer var ett återkommande tema under intervjun med Isabelle och Amelia. Deras erfarenheter kan å ena sidan tolkas som att det finns en *dubbel utsatthet* bland unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning på nätet. Å andra sidan kan hatkommentarer ses som ett av många uttryckssätt som växt fram på sociala plattformar där personer inte behöver mötas *ansikte-mot-ansikte* – ett gruppspråk som vem som helst kan möta oavsett könstillhörighet och funktionalitet. Ytterligare en aspekt är att unga kvinnors *framträdanden* verkar vara föremål för en hårdare bedömning än de unga männens. Zoé (16 år) och Mia (17 år) beskriver det så här.

Zoé: Killar kommer undan lätt [...] killar dom skickar bilder, till och med på [...] och de kan skicka det hundra gånger. Men så fort en tjej skickar typ, jag skojar inte, en sån här bild ... bara tröjan lite nere ...

Mia: Urringat!

Zoé: Kanske

Mia: Tajta byxor eller kjol ... alltså kort kjol.

Zoé: Kolla vilken hora, kolla vilken ...

Mia: Stämplad på en gång!

Zoé: Alltså, det där det är nu! Det är vad det nu händer på nätet! Tjejer blir kallade horor hela tiden! Men killar blir inte kallade nånting.

Dialogen ovan kan tolkas som att unga män har större frihet att presentera sig på nätet än unga kvinnor. Emellertid blev frågan om nätet kan vara en möjlighet att vara någon annan än sig själv (till exempel att hitta på en låtsasidentitet) oftast obesvarad. Om den blev besvarad var svaren tvetydiga. Emma (19 år) lyfte dilemmat med att inte veta om andra personer talar sanning eller ljuger på internet.

Emma: Alltså i verkligheten kan man va ärlig. Visst man kan ljuga också, men det är så mycket enklare och ljuga på nätet än och vara ärlig på internet. Det är så många som ljuger än [...] är ärliga. Så det är så mycket ... det är nästan omöjligt att avgöra om den personen ens talar sanning eller om den ljuger. Det är det som är det jobbiga nu för tiden.

I citatet ovan tar Emma plats i *publiken* och kritiserar hur andra betar sig på nätet. Frågan är om attityden är mer tillåtande när det rör sig om intervjupersonernas egna möjligheter att vara någon annan och utforska olika identiteter på nätet? Och var går gränsen mellan att ljuga och tala sanning? Mia (17 år) och Nora (17 år) i tjejgruppen diskuterar om det är riktigt att lägga upp förskönande bilder på nätet.

Mia: På nåt sätt så säger det att du inte är nöjd med dig själv om du lägger upp såna bilder. Att du photoshoppar allting. Typ, ska alltid lägga upp perfekta bilder och så, men det kan också vara bra om man inte trivs med sig själv. Det är väl en win-win-situation.

Intervjuare: Men samtidigt kan det bli ju lite konstigt om alla lägger ut konstgjorda bilder [...] det blir som en egen värld där ...

Mia: Precis! Så fejkad [...] Där alla är glada, lyckliga, perfekta och snygga och rika! Absolut! Typ så ... men tyvärr ser inte livet ut så ...

Nora: Nej [...] Det är bara kaos.

Mia och Nora verkar fullt medvetna om att bilder som läggs upp på nätet inte alltid stämmer överens med verkligheten. Trots det förefaller nätet, det vill säga den *främre regionen*, erbjuda möjligheter att vara någon annan än sig själv för en stund.

När bilden inte stämmer överens

Ibland blir klyftan mellan nätet och det verkliga livet alltför stor. Julia (20 år) har erfarenhet av att en kompis lagt upp bilder på nätet som inte stämmer med verkligheten.

Julia: Det var en kompis som la ut bilder på hur lycklig hon var och så, när jag frågade henne ... och såg henne ... så va hon ett vrak av osäkerhet ... av olycka och så.

Ibland blir diskrepansen mellan *främre* och *bakre regionen* alltför stor. Det verkar vara en balansgång mellan att försköna bilder till viss del och att gå över gränsen. Är gränslinjen passerad är du inte längre tillförlitlig. Frågan är var gränsen går? Och är alla medvetna om när den passeras? Hanna (16 år) har upplevt att andra personer har svårt att acceptera att hon visar olika sidor av sig själv på och utanför internet.

Hanna: Dom ser ju, hon har sjal. Några har sett mig utan sjal efter att dom har sett mig i sjal. Dom tycker det är jättekonstigt ... jaha hon har sjal ... hon la ut en gång kroppsbild [...] Ja, säger dom, men jag har sett hennes kroppsbild och slöja liksom, det är helt, jag kan inte ta det i tanken säger den personen ...

Hannas dilemma handlar inte om att dölja funktionsnedsättningen eller inte, utan snarare om att dölja kroppen eller inte. Det är tydligt att sociala medier kan inbegripa möjligheter att utforska alternativa identiteter, men att själva utforskandet inte alltid går smärtfritt till.

Diskussion

Intervjupersonernas erfarenheter tolkas utifrån ett antal teman. Gemensamt för dessa teman är förhandlingar på olika nivåer inom olika områden som *risk och möjlighet*, *arenorna online och offline* samt *normalitet och avvikelse*.

Förhandlingen mellan *risk och möjlighet* kan förstås som att unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning i interaktion med andra riskerar att få obehagliga kommentarer, inviter och förfrågningar, vilket kan leda till en försiktighet. På nätet är *publiken* inte bara *observatörer* utan även *medagerande*. Interaktiviteten på nätet ställer krav på ett givande och tagande och att båda parter kan tolka varandras signaler. Intervjupersonernas erfarenheter visar att det finns en utsatthet i dessa lägen och att det kan vara svårt att värja sig mot *publiken*. Ofta blir strategin att dra sig tillbaka. När det kommer till sårbarhet på nätet bland unga generellt, verkar pojkar oftare ha upplevt hot och mobbning, medan flickor oftare blivit tillfrågade om nakenbilder (Andersson 2021; Statens medieråd 2019b). Samtidigt förefaller unga med intellektuell funktionsnedsättning vara mer utsatta för elakheter och mobbning än unga generellt (Statens medieråd 2019a). Detta är något som återspeglas i intervjuerna där frågan om nakenbilder och hatkommentarer är återkommande teman. Det skulle kunna tyda på en *dubbel utsatthet*. Tidigare studier visar att unga med intellektuell funktionsnedsättning som är "utåtriktade" riskerar att utsättas för nät-mobbning, trakasserier och hot, vilket kan leda till att de åtminstone tillfälligt återgår till att bli passiva "konsumenter" (Molin, Sorbring & Löfgren-Mårtenson 2017). Intervjupersonerna verkar främst tillhöra kategorin "utåtriktade", men förutsättningarna på internet forcerar dem stundtals att bli "konsumenter", det vill säga åskådare i det digitala landskapet. Tidigare forskning visar att internet kan vara en möjlighet för unga med intellektuell funktionsnedsättning att vara som alla andra och presentera sig utan att nämna funktionsnedsättningen (Löfgren-Mårtenson 2008). Resultatet i den här studien pekar delvis åt ett annat håll. Frågan om nätet kan vara en möjlighet att vara någon annan än sig själv förblev oftast obesvarad och hängde delvis i luften. Det kan handla om att den var alltför abstrakt formulerad, men det kan också vara en följd av att det inte längre är meningsfullt att tänka kring digitala erfarenheter och digitala själv i termer av verklig eller virtuell betydelse (Cover 2016). Det gör att frågan om hur internet kan skapa förutsättningar för alternativa identitetskonstruktioner snarare handlar om *om* internet kan skapa utrymme för detta. Tidigare studier

inom området visar att möjlighet till identitetskapande är en viktig förutsättning för vuxenblivande (Midjo & Ellingsen Aune 2016). Även om intervjupersonerna hade svårt att svara på frågor kring alternativa identiteter så kunde vissa erfarenheter tolkas i den riktningen. Identitetskonstruktionerna handlade till stor del om utseendet och kroppen. Någon menade att det kunde vara en "win-win-situation" att försköna bilden av sig själv på nätet. En annan brottades med frågan om att dölja kroppen eller inte. Sammantaget verkar det röra sig om vilken bild av sig själv eller *ansikte* personen vill visa upp. Dessa konstruktioner skulle kunna tolkas som alternativ till den identitet som är kopplad till funktionsnedsättningen. De skulle även kunna förstås utifrån kön, klass, etnicitet och ålder. Så svaret på denna fråga är tvetydigt. För en del unga kvinnor med funktionsnedsättning kan internet vara en möjlighet att utforska alternativa identitetskonstruktioner. Emellertid är intervjupersonerna, liksom unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning generellt, en heterogen grupp vilket återspeglades i deras erfarenheter. Resultaten tyder på att långt ifrån alla verkar se eller ha förmåga att utnyttja möjligheten till alternativa identitetskonstruktioner på nätet. Utforskandet av identiteter verkade dessutom ske framför en mer eller mindre kritisk *publik*, vilket kan verka hämmande. Sammantaget verkar det pågå en ständig förhandling mellan ytterligheterna risk och möjlighet. Det kan förstås som att om de unga vill dra fördel av internets möjligheter inbegriper det att utsätta sig för dess risker. Att det är två sidor av samma mynt.

I och med att gränsen mellan online och offline blir alltmer konturlös, blir det också svårare att tala om den virtuella och fysiska världen i termer av fasta främre och bakre regioner (bakom kulisserna). Förhandlingen mellan arenorna *online och offline* kan tolkas som möjligheten att gå in och ut ur olika rum, där nätet ena stunden förstås som *främre regionen* för att i nästa stund uppfattas som *bakre regionen*. Likaså kan offentliga och privata plattformar på internet förstås i dessa termer. Genom att välja vilken region du presenterar dig i, kan du välja hur offentlig och/eller privat du vill vara. Gränsen mellan offentligt och privat är dock flytande eftersom inlägg som postats privat med lätthet kan delas offentligt. Det leder till frågan om det finns någon bakre region på internet. Ett exempel på detta är Hanna som fått negativa reaktioner på att hon lagt ut både "kroppsbild och slöja". Hon har erfarenhet av att omgivningen inte får ihop hennes skiftande självpresentationer på och utanför nätet. Osäkerheten kring vem som kan ta del av ens *framträdanden* kan i förlängningen leda till en otrygghet (minskad tillit) som i sin tur ökar försiktigheten.

Förhandlingen mellan *normalitet och avvikelse* kan tolkas som att internet erbjuder en möjlighet att vara dig själv, stå upp för den du är och styra över dina egna *framträdanden* men även att reflektera över och ifrågasätta normer. Samtidigt visar intervjupersonernas levda erfarenhet att unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning ständigt riskerar att bli granskade och bedömda av en *publik*. Det kan

handla om erfarenheter av att uppfattas som "annorlunda" eller "ful" men även "snygg" och lätt att utnyttja sexuellt. *Publiken* verkar återspegla de sociala normerna i samhället, underförstådda regler och förväntningar på hur unga kvinnor ska bete sig. Dessa kan komma från jämnåriga men även från samhället i stort. Att upprätthålla intrycket av att följa normerna kan därför i vissa fall bli viktigare än att ifrågasätta dem. I och med att gränserna mellan den verkliga och virtuella världen alltmer suddas ut går det inte längre att förutsätta att internet kan vara en fristad där stigmat kring intellektuell funktionsnedsättning som social identitet tonas ner. I stället verkar mötet *ansikte-mot-ansikte* återspeglas på nätet. Eftersom internet som arena dessutom inbegriper en möjlighet att vara anonym och gömma sig bakom falska konton ("fejkkonton") finns det risk för att utsattheten ökar. Detta gäller även när den intellektuella funktionsnedsättningen är mindre synlig, eftersom det ytterst handlar om att ha kommando över hur du vill uttrycka dig själv i interaktion med andra. Att funktionsnedsättningen är dold skulle i vissa fall kunna betyda en högre grad av sårbarhet då personen förutsätts förstå subtila signaler och spelregler. Eller som Isabelle uttrycker det: "man ska veta att du kommer att få hat och du kommer få kritik".

Sammantaget innebär detta förhandlingar mellan risk och möjlighet, arenorna online och offline och normalitet och avvikelser. Dessa förhandlingar återspeglar en komplexitet där en sammansatt grupp av unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning förväntas ta plats och göra personligt avtryck på en heterogen arena.

Slutsatser

Den här studien bidrar med att, förutom att visa på komplexiteten, ge en djupare inblick och förståelse för unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning utifrån deras egna erfarenheter. Märkbart är att internet å ena sidan framstår som en möjlighet att utforska olika identitetsuttryck i samspel med andra. Å andra sidan kan den digitala scenen liknas vid ett *minfält* där det gäller att trampa rätt, vilket leder till en försiktighet som är adekvat men som kan upplevas som hämmande. Unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning verkar befinna sig i ett spänningsfält mellan risk och möjlighet. Frågan är om det är något särskilt med just detta spänningsfält? Kan det röra sig om ett mer eller mindre tydligt stigma som måste hanteras? Eller handlar det om att distinktionen mellan risk och möjlighet är särskilt påfallande beträffande unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning? Frågor som dessa ställer stora krav på omgivningen: föräldrar och professionella. Ett sätt att närma sig fenomenet är att beakta det utifrån en *dialektisk delaktighet* (Molin, Sorbring & Löfgren-Mårtenson 2019) där unga i dialog med föräldrar och personal kan få stöd att hantera riskfyllda situationer på internet. Ett dialektiskt förhållningssätt är förutsättningen för att utarbeta strategier för *positivt risktagande* (Molin, Sorbring &

Löfgren-Mårtenson 2019), som fokuserar på att hantera risk snarare än att undvika risk, det vill säga ett internetrelaterat stöd utan pekpinnar. I den här studien har unga kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning fått möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter av självpresentationer på internet. Hur dessa självpresentationer tar sig uttryck skulle behöva utforskas närmare genom olika kvalitativa metoder på och utanför nätet.

Referenser

- Alfredsson Ågren, K., Kjellberg, A. & Hemmingsson, H. (2019) Digital participation? Internet use among adolescents with and without intellectual disabilities. A comparative study. *New Media and Society*. [https://doi.org/10.1177/1461444819888398].
- Andersson, Y. (2021) *Ungar & medier 2021. En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning*. Stockholm: Statens medieråd.
- Beart, S., Hardy, G. & Buchan, L. (2005) How people with intellectual disabilities view their social identity. A review of the literature. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 18(1): 47–56. [https://doi.org/10.1111/j.1468-3148.2004.00218.x].
- Berg, M. (2015) *Netnografi. Att forska om och med internet*. Lund: Studentlitteratur.
- Borgström, A., Daneback, K. & Molin, M. (2019) Young people with intellectual disabilities and social media. A literature review and thematic analysis. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 21(1): 129–140. [https://doi.org/10.16993/sjdr.549].
- Bowker, N. & Tuffin, K. (2002) Disability discourses for online identities. *Disability & Society*, 17(3): 327–344. [https://doi.org/10.1080/09687590220139883].
- Chadwick, D.D., Fullwood, C. & Wesson, C.J. (2013) Intellectual disability, identity, and the internet. I: R. Luppacini (red.), *Handbook of research on technoself. Identity in a technological society*. Canada: University of Ottawa.
- Chadwick, D.D. & Fullwood, C. (2018) An online life like any other. Identity, self-determination, and social networking among adults with intellectual disabilities. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 21(1): 56–64. [https://doi.org/10.1089/cyber.2016.0689].
- Chadwick, D.D., Wesson, C. & Fullwood, C. (2013) Internet access by people with intellectual disabilities. Inequalities and opportunities. *Future Internet*, 5(3): 376–397. [https://doi.org/10.3390/fi5030376].
- Charnock, D. & Standen, P.J. (2013) Second-hand masculinity: Do boys with intellectual disabilities use computer games as part of gender practice? *International Journal of Game-Based Learning*, 3(3): 43–53. [https://doi.org/10.4018/ijgb.2013070104].
- Cover, R. (2016) *Digital identities. Creating and communicating the online self*. London: Academic Press.
- Goffman, E. (1956) *The presentation of self in everyday life*. Edinburgh: University of Edinburgh Social Sciences Research Centre.
- Goffman, E. (2005) *Interaction ritual. Essays in face-to-face behavior*. New Brunswick, N.J.: Aldine Transaction.
- Grände, J. (2019) Våld och övergrepp mot kvinnor med funktionsnedsättning I: L. Söderman & M. Nordlund (red.), *Omsorgsboken. Möjligheter och svårigheter vid intellektuell funktionsnedsättning*. Stockholm: Liber.

- Gustavsson, A. (2004) The role of theory in disability research – springboard or strait-jacket? *Scandinavian Journal of Disability Research*, 6(1): 55. [<https://doi.org/10.1080/15017410409512639>].
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (2019) *Ethnography. Principles in practice*. London: Routledge.
- Holmes, K.M. & O’Loughlin, N. (2012) The experiences of people with learning disabilities on social networking sites. *British Journal of Learning Disabilities*, 42(1): 1–5. [<https://doi.org/10.1111/bld.12001>].
- Ineland, J., Molin, M. & Sauer, L. (2015) Discursive tensions in late modern society: On education and work for people with intellectual disabilities. *European Journal of Social Education (FESET)*, 26/27: 118–136.
- Jenaro, C., Flores, N., Cruz, M., Pérez, M.C., Vega, V. & Torres, V.A. (2017) Internet and cell phone usage patterns among young adults with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 31(2): 259–272. [<https://doi.org/10.1111/jar.12388>].
- Johansson, S. (2018) *Svenskarna med funktionsnedsättning och internet. Hur personer med olika funktionsnedsättningar använder internet*. Stockholm: Begripsam helt enkelt.
- Löfgren-Mårtenson, L. (2008) Love in cyberspace. Swedish young people with intellectual disabilities and the internet. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 10(2): 125. [<https://doi.org/10.1080/15017410701758005>].
- McClimens, A. & Gordon, F. (2008) Presentation of self in e-everyday life. How people labelled with intellectual disability manage identity as they engage the blogosphere. *Sociological Research Online*, 13(4): 40–52. [<https://doi.org/10.5153/sro.1774>].
- Midjo, T. & Ellingsen Aune, K. (2016) Identity constructions and transition to adulthood for young people with mild intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*, 22(1): 33–48. [<https://doi.org/10.1177%2F1744629516674066>].
- Molin, M. (2014) Tillhörigheter och funktionshinder i det civila samhället I: E. Sorbring, Å. Andersson & M. Molin (red.), *Att förstå ungdomars identitetsskapande. En inspirations- och metodbok*. Stockholm: Liber.
- Molin, M. & Gustavsson, A. (2009) Belonging and multidimensional self-expectations. Transition from upper secondary special programmes to working life for pupils with intellectual disabilities in Sweden. *La nouvelle revue de l'adaptation et de la scolarisation*, 48(4): 255–266.
- Molin, M., Sorbring, E. & Löfgren-Mårtenson, L. (2017) New emancipatory landscapes? Young people with intellectual disabilities, internet use, and identification processes. *Advances In Social Work*, 18(2): 645–662. [<https://doi.org/10.18060/21428>].
- Molin, M., Sorbring, E. & Löfgren-Mårtenson, L. (2019) *Delaktighetens digitalisering. Om identitetsskapande aktiviteter på internet bland unga med intellektuell funktionsnedsättning*. Trollhättan: Högskolan Väst.
- Morgan, D.L. (1998) *The focus group guidebook* (Vol. 1). Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc.
- Persson, A. (2020) Introduktion till Erving Goffmans Sociologi. I: E. Goffman, *Självframställning i vardagslivet*. Lund: Studentlitteratur.
- Seale, J.K. (2001) The same but different. The use of the personal home page by adults with Down syndrome as a tool for self-presentation. *British Journal of Educational Technology*, 32(3): 343–352. [<https://doi.org/10.1111/1467-8535.00203>].
- Slater, J., Ágústsdóttir, E. & Haraldsdóttir, F. (2018) Becoming intelligible woman. Gender, disability and resistance at the border zone of youth. *Feminism & Psychology*, 28(3): 409–426. [<https://doi.org/10.1177/0959353518769947>].

- Smith, J.A., Flowers, P. & Larkin, M. (2009) *Interpretative phenomenological analysis. Theory, method and research*. Los Angeles: Sage.
- Smith, J.A. & Osborn, M. (2015) Integrative phenomenological analysis. I: J.A. Smith (red.), *Qualitative psychology. A practical guide to research methods*. London: SAGE.
- Statens medieråd (2019a) *Medieanvändning bland unga med intellektuell funktionsnedsättning*. Stockholm: Statens medieråd.
- Statens medieråd (2019b) *Ungar & Media 2019*. Stockholm: Statens medieråd.
- Söder, M. (2019) Omsorgsideologins utveckling. I: L. Söderman & M. Nordlund (red.), *Omsorgsboken. Möjligheter och svårigheter vid intellektuell funktionsnedsättning*. Stockholm: Liber.
- Torgny, K. & Thanner, L. (2008) *Dubbelt utsatt. Om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning*. Göteborg: Bräcke diakoni.
- Vetenskapsrådet & Uppsala universitet (2021) Codex regler och riktlinjer för forskning. [Hämtat 2021-12-15 från: <https://codex.uu.se/forskning-pa-manniskor/>].